

Ven 13/159

Israel vigassa.

Komáthi beréti. növ. 3 1888.

Venktáncat hajos
szín. kölcs. et philos.

Ájtatos hallgatáság! A bibliai elbeszélések közül a legszebb és legcsodálatosabb olvasható fel az iménk, mai kritikusakrunkból. Szentírásumk elhagyja e helyen megsorolt rövidséget s a megható egyszerűséget, melyből az eseményeket rendesen esztételi és magasztaló savakkban ad át kifejezet a Scyphuck, drágozó miniaték festi erőnek minden részletét, mintegy mondanai akaránca: ^{ב' י' נ' ז'} תְּוֻרָה הַתְּזִזֵּם אֶתְכֶם לְאָמֵן וְיַחֲדָה הַלְּגָשׁ אַנְפָסָה וְעַמְּדָה בְּעַמְּדָה. hallgass, oh népek, az én tanomra s figyel ejtani savaira, [Solt. 18.] mert a világörökben elszigetelve álló esemény van itt elbeszélve. Előfordulnak így a zsidók, mint más népek tökéletesen is egyszerűek, melyek pillaumatyi hatása következetben bániat vagy retegés fogta el tévuli országok lakóit, olvasható az o-kori népek élményveiben egyszerűekről, melyek megrendítettek az állam alapjait s rövid időre ejt irányt raboltak a nép törekvéseinek. De oly messzire kiható törzsf, mely ugy jövőbeli réservé egyszerű törzsekben, amik évredelelké verőlő csillaga volt, melynek hatalmának ma is maradt a teljes magasság érzéssel felük meg, epp ilyen eseményt egészül szentírásumk, ipar e helyen képes felmutatni. Egy: Israelek Ephomból való Kivonulás.

Mint gyenge cserente ültetették Israel Egyiptom fölött. Az idők hosszú folyamán át fokozkodott megtisztasádt, erős győzötet vett, törzse magasra emelkedett, bárki súlyára mesze elágazó galvak nőttek, melyeken az örökölt lombok időz sátor alkottak. A nap égő hőre nem csökkené e lombok idősejét, a Lomboló vihar nemcsak leghálá meg a törzsököt, törzsetlenül, bárkén emelte fejet meugróli ülhetetlenné, tiszteket. De az egyptombeliek is úgy nemmel

szekintettek ez örököltő, idegen földről általában hárva; vakuumról szízzel kezdték a bonthatott területeket, majd az ágakat nyeregették, majd a förs ellen emeltek a pusztító feszítést, az elhelyezték már a gyökerekkel is elvonni készültek, minden az egék uralta, nem törhetően tovább az Ó ősléteihez hasonlóan pusztítását, elhálózási profétáját, hogy megmaradjon a még megmaradt életmedvet, azon visékre helyre át, hol ismét magasra nőve, békére hódíthati az ő őszénélkük hosszú életet. אתם עד נאם ר' יוסייאו אשר בחורת נזיר תני ותאמנין

וְתִבְרֵן כִּי אָנָּה הוּא פָּנִי לֹא נוֹפֵר אֶל וְאַחֲרֵי לֹא יָרֵה

Tinagytok az én tanárim, sőt az örökkévaló, s aholán, ki! Kiválasztottam, hogy megismerythetek s higgyék bennem és belássák, hogy En vaggok az, ki előtt nem volt s utána nem lesz más tőlem. [Jes. 43,10]. Israeltnek nem szabadott elpusztulnia Egyiptom földjén; ott virágzott bár, de nem teljesítette hivatalát; Israeltnek elnincs kellett, hogy örökkévan át hódítesse az őr és föld területeinek hosszú életét! Kettek tört a zulcsrablány, hogy szabad test és szabad szellemmel hordozhassák az égi fályát, melyivel a bálmányimádás is a babura mély sötétsében járó népek szellemét kellett megvilegositaniuk.

Israel szabad volt, szabadon teljesítette feladatát. De a sötétségek szokott senek intáltak a világosságtól, mihol jöhet meg legyen Israel, az idegen népek a vaskívó fénylet kioltani, amik hordozóit pedig kioltani igyekeztek. Nem érvényeltek, sem nincsnek, hanem érvényekken át törekedett Israel memyei felélesőinek elég termi, lankadatlanul ált hivatalának oly módon, hogy elkülöntve ált a különböző népek közötté, vilári dílláspontjában ki nem mordulva súgásolta a sötétkék járókra arra memyei fénylet,

melyet Izrael mindenkor legföbb javáinak vallott. Izrael felugya
hivatalát: ha boldogító királyt, vallását, Istenben való hitét meg-
szemmisíteni akarsák, ha ott megát kipusztítani szándékotak
az idegen nemzetek, Izrael törekedtlen maradt, bár tanította veje,
de nem nem semmilyen soha, minél magobb veszélyben forrott vallása,
amikor lángra hajlásból ragaszkodott hozzá, most tudta,
érezte Izrael, hogy elhie kell, hogy az igaz hitnek hirdetője
legyen.

Miőt neppé avattatott Izrael, gyérre neppinkig, nem
volt pihenés, semmelyik önmagáért és vallásáért. Az őkkel való
imádása helyébe a köréptek babonája lépett, amik a őlököt
emeltek kezébe várhatva fel, az őkkel folytatva az előzőök
állal megkerdett minikkel s meg körökükkel, a felválogatás má-
zada sem minik meg kinekkel megrendítő módon érteletű Izrael
kel a gyülekezetből lesz a nép, mint az általa képviselt vallás iránt.

Vályan csodálandó, ha íly hosszú és folyamatos kerülőkennedés kö-
zötté Izraelnek eyle párosra nyílik? Izrael elviselte a saj-
gatásokat, békében türte a kirokat, nyugodtan hordta a zölg-
ségi jármű, hiszen vallásáért semmelyik aranyban e kennedés
Izrael fiai legnehezebb részénél erjé! nem hoz nemesbítette
volna, hanem tanította őket. De nem eladt még ki végeképen az
ősi teljesedés tüzé, csak lelopta; még tappang a mai Izrael
nivalón a zsidóság s amik vallás iránti érzséktörje, ám e
szíria nem telben lángos, a tüz nem kevít a kebleket;
ez teli türelmeket hoz a gyülekezet, ez nyitja meg az ophakad
párosra, melyből mindenrigent nyújtunk hálásnak

ama szavai, melyeket Mózes intézett a Pharaó uralomról rettegő Izraelhez: **גַּם־אָנָּה כִּי־תְּהִלֵּת־מִצְרַיִם**.¹⁴ Az örökkévaló harcol észetek, ki pedig hallgasztak [Exod. 14.14]. Lássuk, mily vigaszt merítkezniük szerintenek ezen szaviból az ildöntésekkel szemben, melyek I) Izrael és melyek II) annak vallását illetik.

I.

A természetki binevények elengedő népsíje egyszerűl, másrészt pedig, és főleg az embert szípó leszti és leíri elhárisztatállan csapások ábreseketekkel fel a halandok sivában eren gondolatait, hogy kell ezzel földönkili halálunkat léptenie, ki a legfőbb álmunkat hozza az emberekig fölött, ki bántatásokban küldi a bejövök a föld lakóira. minden nép megalkotta kércsőtékhetőségekhez lépett a megs isteneit; felruharlák azokat embori tulajdoniségeikkel, s indították megváltást a földi bejövökkel várak eren saját sellemeik alkotta, soha meg nem nyilatkoott istenektől. Ezeknek által dörök, erkek imádók, erkeknek segítségeiről könyörögtek, a balságosig is sikerk erkenek kössönökök s valleletük serecséttel körültekéltek ezek kerügyának tulajdonosaiakkal. Ez népek nem lépteketek többé; török mentek, császárok mentek; istenekkel, kikkel soha meg nem ismertek, eren önmagukba istenekkel egyszer kivettek.

Izrael is indított és a földi bejövökkel való megváltásával véd Izraelét; Izraelnek is megvolt a megs Izrael, kinek áltaroth, kit imádtak, kiket könyörögött; amit nem képzelte arra emberek fölött kincsastló, halhatállan embereket, hanem megismerke a valós Istenet, az igazi megváltót: az örökké fogva változtatna, érzékkel

neur biro', hisz lán nelleni Isten, kinek hatánya nincsen
időhöz, nincsen helyhez mérol. Israel először ismerte meg, hogy
תְּנַךְ־וְהַלְךְ־ az örökkévaló, mi zátonunk, kis imáink s kitalálásunk,
az nem egészül Israel Zekere, hanem **תְּנַךְ־** az egék mindenisége egészül.
Szövetsége és Kormányozása! Eren megismerték volt Israel boldogsága
és életük ereje, mert az Őszint bocsátott a nép nellenére, minden más
hatályas nevezetek a nelleni sötétség sziget vallanival visszük.
Az igaz Isten megismertése nem engedte, hogy Israel kinníjön, vagy
idegen népek köre veggüjön; Israel nem volt kívánta, a nemzetek
sek erőt kölcsönözték neki, a kínosok bűncsegeket olthattak
belé, a sajátorságukat kibontában tűrtek, mert tudták, hogy
az Isten, kis imádás, keletlennel bír az összes népek fölött,
s megmenti az Ö"egészüli szolgáit a négyenycéktől.

Israel nemed ma is. De mitkép hasonlítható ez össze a könyv
Kori üldözésekkel! I megy, hánysz oldalról hangzik a panasz: Isra-
el nem képes többé elviselni a kínosat, melyekkel uton-utóteren ta-
lálkozik, Israelnek nincs többé életképessége! Gyűlölni? Saját-
gatni? Üldözni? Nincs többé erőt elkövini a nemzedésekkel. **תְּנַךְ־**
תְּנַךְ־ meg, teljes vigornak abban, hogy Adony, a mindenisége
Ma hercöl érteket; aron Isten, kis Israel imád, nem engedje ki púcs-
tulni az Ö"népet, mely megismerte a valót; igaz Isten s melynek
nem kiválaszt fejmeni kívánja a világ minden bicságjátéjának
erőssel, hogy el is visül. Israel meg nem körtheti teljesen, miki
élnie kell! Elsődleg töreked? Gyilkos, fiktívben? Elterj fajának
lombjaiat rendszeresen kerekkel lefelégetjék, ágait megdegyék,
körzsököt rongyolják? Még felé Israel, ne aggodj, mert érdeled férje

csőd gyökereket veret, azon emberi kér nem csinálhat, mert
ונִזְמָן הַנֵּזֶב וְנִזְבֵּחַ וְנִזְבֵּחַ "T a te védelmek Adonay a neve, nevével kikötőkészítetek,
[Valk. S. 246]; minden kigondolkodó emberekkel elkezdetükönként bár Izrael
élelmez, de azt ki nem olthatják, mert e végső minőségi lehull
a pusztítók szemével a Szakási fatoly, megerősítéseknek Izraelnek
többereséves történetéről, melynek során egén lángoltsákkal
van itta Adonay neve s ezen név varázsaival megteremti, meg-
kövte tartja a pusztító harsokat; ezen név vaktól félvisszegye
keresztsülvállan az agyakon, megvívágásával erőket és amit ki-
tatára ébredtek, hogy azon név ellen, mely Izrael vette védelmér-
nyei alá, emberi habalam nem kidobhet.

Megismertük immár Izrael Istenének sótétmeccsjeinek nevét.
De a gyaroló ember, kiukk sellenek csak minél villámfény föl-
szöke által a menet és föld teremtőjének neve, nem akarja, hogy
állandó világosságot szerezzen abban, nem elégedett meg arrel, hogy
ezek nevét tudja, hababut is megakarta ismerni. Eme Pháros,
Izraelnek legelső szövetségelöga saját utókor ülőcímek mintha
népe! Már más módon meggyentek Pháros előtt Izrael nevet kivonulá-
sával kezdték, kihívja nevének keverésére azt felelé: Adonay küldött
engem. Pháros szemei előtt egy új, eddig nem ismert világ tűnik
fel e név erőkesséket, aranyban annak átkaló valége nem
olvasható el sivének kerüly köréét, Adonay hababut kíván-
ta megismerni. Országát eladták nem beszedhető szépség
csapások által, melyeket Egyptom isteni el nem hárithetek;
akkor beláthha Pháros, hogy Izrael Istené hababut, ellene
hiába kürt és megförd sivatag bevallotha bimős vollett.

Israél mai áldásöör ismerik Adonay nevét; bárda minden
teremtésénél, mely mély írás fogja el az emberek szelét e név
hallatára, mely Israél földénekkel a legtisztábbban eggyé
van fűzve; am e név nem hagyunk folyton felülről intő
szókat számlálunk, még mindig egyszerűbb arra törekednünk, hogy
Israél megsemmisítse. De ne felj, ne csüppej, Ó! Ó! -
וְאַתָּה תִּתְחַזֵּק וְתִתְּמַכֵּר Israél miatt fog ártatok Adonay, az Ökörben van minden
határon, ha kell, ha elérkezik a végsorok őrje, Ökörben
is fog; eren tisztaan selleuni, legeszményibb Isten lezáll a
magasból s kivívja népe néma s Diadalt.

Igaz, sokal és magyon seamed László, nem leszilep
sanyarapjaik, De sellemeik akarják megtörni, sivén csevek
szegő sebet, sivére, mely száradokon át meghanyadt őrni,
csapogtatniuk lessan ölö meggyet, mely megrobb fájdal-
mat okoz, min a királyok valamennyi erkölcsi. Israél
melyen őrök sivének fej a gyűlölet, melyből minden férfer
halálhoz s önkénytelenül is panaszra nyílik aya. Faj a
megvétés, panaszkodik László, mert nincs neves; De nem csippej,
nem esik kicsébe, megenlekerik Istenéről, arután önmaga
isánt foddítja függelnek, belátja emberei gyaroláságát s legne-
gyobb riaszta gyűrűnél völgyel ~~szájára~~ acon tudat, hogysab! -
Adonay, a legszentebb, legkiszállabb, legeszményibb lény kürd ártatok
büros, földi, halandó embereket; Israél megenlekerik a vége-
telleri őrök s mely kötél és Istenet köt lekerik s meggyújtik,
riaszt kelet ~~etek~~ gondolatban, hog ¹ Öl nem hagyja népet s végsorokban hi-
בְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [Ez. 4.22] Israél az Ökörben tölti, Israél ismerik meg először
heme or jósik tiszta s ma is csak Israél az, ki eggyel Öl ismárja!

II.

Ma Israeltnek égetőbb sajátja van végára, mint valaha.
 Üldözik e legcsodálhatóbb, ám a törtében ez megfizethetetlen
 örökké talányság, aztól nép, hiszen בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [Obd. i. 2.]
 a legkisebb ö nemzeti nép köött; nem rendelkezik soha oly
 erővel, hogy az ildögök hódításainak sikeresen elmenekülhetne
 ma, sokkal célszerűbb volt e nép, hogy a nemzetek ne körökkel
 volna e körökkal előtt népet bármihez eszközökkel megújba olvaz-
 kani. De ez nem sikerült soha s Izrael története fénymen kiro-
 nyítja, hogy ez olyanból nem fejezeti vénely népiink fejedele-
 dését. Azonban az üldözések nem egyszerű Izraelt, a népet hanem
 a valláspelkereket is illik; erek a legpróbabl összefüggésben illa-
 muk a színástól el nem választhatók. Ha megörökít Izraelben
 a vallás, ez egyszerű török, mely alkotónak népiinket a többi
 nemzetektől, akkor Izrael sincs többé, mint ezt a körökköl
 mit az, mely Izrael aleppát, étkelőt lemezt és törökének leg-
 mélyebb tartalmát képeri. Eren, Izrael kicserélget száját körön,
 egyszerű Israeltelen völgyben, mielőtt nemcsak alkotónak, de magasra emel-
 li Izraelt a többi népek fölé. Mert miután az euharisiót meg
 ejtenek közöttük illik, minden a halandok ezt tudja, miit körök
 körik megába foglalt, minden gyermekessel megkeresztelik
 a halandat, melynek kölönysége a halványiműs vall, akkor aran-
 idibben már ki tudott emelkedni Izrael a minden napig török-
 kelepeből és ezt a sellenséget mely gondolataival egy örökköt fogva-
 volt, örökké "Izrael" változatlan, hiszán selleni töröknek könnyögött

o földi bárokkal való megváltozást. Izrael nem pokorábaan érte el, hanem lejtőt fogva volt arra kelleni megesetítésű, a melyen megismerte a világ Urát, a valódi Izmet, és annak nevét vallotta, ezekről O'hele' helyerte a nép minden kiadalmát.

A lejtőtőbb fogalom Izmetről feltett öröksége maradt Izraelnek egész napjainkig s az emberi kellenek ellen kegyes- sebb eredménye. Diadalmaskodott a beteges képzelő hármas ki- polgára fölött. Őszint kudlek, hogy a hirta Izmet-fogalom kerü- per Izreell s kegyeri ert más népek fölé; erre résztelenül ell a zsidó szívében a megesetés gondolata; erre vonatkozunk iné- ink is szerkortársunk minden röre, miket követünk kell, mert erek polgára ébren kerülök bennünk a mi Izmetünk, az iger Izrael- ionkt érzés, melytől pillaatuyira sem rabadt kerültünk! בְּרוּתִי הָיָה אַתָּה חַיִם וְהַשְׁלֹמָה [Malachi 2,5] Ezen hit Izrael élete, enyit hit a béké a magyala. Ha megrendítik e hit, Izrael élete harcatalik; ha kialakult a hit Lise, Izrael sincs többle'. -- Népmink saugatjai kudlek ert az öshorban ép ujj, mint ma; ha Izrael kipusztítását keruelik, valleséit férnekek meg, ha a népek akaratai megszüni- sik, hitekkel vethik üldözölte. Ki ne ismerné a nádakat is régé- makat, melyekkel vallesükkel illetik! Mennyit meumentek Izrael valleséseiről! De a saugatás idejében nem csökkenek hite, hanem csökkennik; a saugatás idejében nem aludt ki a hit Lise, hanem hárpa lobbanik, mert háruk eszméjeik megesetességeikről átkeltek habba, amik igazságát mindekkal megszurják a nádok folya- man, mert tapasztalják is meggörökítik ezt, hogy נִזְמָנָה יְהוָה יְהוָה כָּלֵב שְׂעִיר בְּרִיאָה [Zephaniah 3,24] ki Izreell támogja nap vallesését, az

a világ fővárosjéjsz Lávanda ka nepl. Záton nem megelheti, hogy az O' molgai épárok személyeznek, a mivel őt kintlik, hanem kettekön a Lürelbucskensejg kovácsolka hírkörei.

Korunkban a zsidó vallás iránti Lürelbucskensejg nézetkorából, mint valaha. Elleneink fejezve ezzel megsorolhat. A népkörben nedély van dike mellett lágyuk felülről; az idégen vallás-egyzek igér szeregt, kik a felhárbi szerzet köpenyébe borkolva a beszéd hasabnával ejtik többé Izrael zokaságát. Szomori c. tény, de nem jelenti Izrael végének közeledését; panaszokból, de nem csiggedünk; sivunk fej e plensiget látva, am nem esünk tétszébe, mert végül ink felénk Mózes ^{מֹשֶׁה} מְנֻחָה ^{מִנְחָה} ne fél, ne rizgolaj, hanem hiány is van, ha vallásadat kívánunk aláássni, akkor Adonay, az igaz Istenn van meghátrona; bár Izrael Léviátra veresett fiai nem hoztak szemükön lesem, a keves tan folytat, elkerítik megdan az idő miatt megtalálhatók a takaró, mert az igazságnak a lévedéssel nemben gyűrnie kell!

Izrael vallását külső lávadások meg nem követhetik, ugyan illetések, vegyibbokban rokk árványok Izrael vallását meg nem követhetik soha, mert sivunkban erősen él a hit s Tiszának megnevezett bennünket a végezészet. De sokfelől hallatunk a panasz: Igar, külső lávadások nem alkothatnak csorbát Izrael vallásán, aramban ^{רַבָּן} רַבָּן יִצְחָק [Izsg. 89, 1] hitünk szilárd építések rombolói és pusztítói épen keletünkben lávadások.

A hitellenseg Izraelben sohseum volt annyira elterjedt, mint ma; a valláshatalom oly rohamosan került, hogy emberei ez nem képes az ellen zártan emelni, s tehát-e másik várunk, mint hogy

c folyam törekedő hitelleméig, mint a magas hegyről óriási robbal lezu-
mány húgörgeteg, magával sodorta a mély vallásosságban gyökerező
székletet is s maga alá temeti Izraelnek az idők viharával dicszoló éle-
fajt! Valóban, sok oka van a panaszra. Korunkban Izrael lepusztított
rére sokkal mélyebben merült a anyagiság világába, mintsem fel
tudna emelkedni szellemeivel aron pokra, a melyen összpánult évre-
jekkel eredő megismerések az igaz Isten, s minthogy e megismer-
és nélküli szükséges a mai Izrael: hitellen, vallesztelen. Nem
márha - c minden körülmeny arra, hogy Izrael csakigyan ám
kerével ásott sivataghoz közeleg: kevésbé önállósága idejében s szám-
iretese lőrésekben hiába keressük elhér fogható allepotot. Mex-
xiol, az őskor homályába kell visszatérniuk, az Egyptomból oda
Kivonulást kell emlékezniük idejünk, hogy az ablát merített
vigeset Izrael jamboraihoz intézkessége: יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֶת־
feljettek, ne csippegettek, Adonay nem egészül előtök, hanem Izrael
vel a menyi piacon kívül és Kízdon fog minden díj, miig egész
Izrael fel nem emelkedik aron szellemi megerősítők, melyekre meg
fogja ~~Izrael~~ ismerni az igaz Isten, ki báthánál kerülök nepe-
ért, miig amely minden egyszer legye teljesen át nem érzi hiva-
lással: תְּהִלָּה יְהוָה hogy Izrael elő Szamíbirányságba kerjen amely,
hogy Adonay az egészben, valádi Isten, ki előtt nem volt és utána
nem lesz más Isten, mostantól fogva mindenörökke'

Amen.